

Læggepladser for Tørv samt Anlæg af Kanaler og Færdselsveje, som er nødvendige for Tørvemassens Udnyttelse ved offentlig eller privat Foranstaltning og for Arealernes senere Opdyrkning, alt efter en af Landbrugsministeriet godkendt Plan og under Ministeriets Kontrol.

§ 4.

Ud over den til Erhvervelsen af de i § 1 omhandlede Arealer fornødne Sum stilles der et Beløb af indtil 770,000 Kr. til Landbrugsministerens Raadighed til Dækning af Udgifterne ved Gennemførelsen af de i § 3 omhandlede forberedende Arbejder, samt indtil 80,000 Kr. til Raadighed til Dækning af Udgifterne ved den tekniske Forundersøgelse og Planlægning for Arbejderne samt til Ledelse og Administration af disse.

Bemærkninger til foranstaaende Lovforslag.

Vildmoserne i det nordlige Jylland er Landets to største Højmoser. Store Vildmose, nord for Limfjorden, i Kær Herred af Aalborg Amt og Børglum Herred af Hjørring Amt omfatter ca. 6,000 ha udyrket, for største Delen lyngklædt Mose, hvoraf ca. 4,600 ha henhører under Stamhuset Birkelse, og Lille Vildmose, syd for Limfjorden, i Fleskum Herred af Aalborg Amt, ca. 5,500 ha, ligeledes udyrket, lyngklædt Mose, henhørende under Grevskaftet Lindenberg, og indbefattende ca. 300 ha udtørret, for største Delen opdyrket Søbund, beliggende midt i Mosen.

Tørvelagets Mægtighed er, ligesom Mosernes Overflade, stigende henimod Mosernes Midte, fra 1 til 4 à 5 m, og deres Bund ligger 4 à 5 m over Havet. Tørvemassen er, som al Højmosetørv, let, særlig de øverste Lag, og dens Askeindhold meget lille, ca. 2 pCt. af Tørstoffet, hvilket er af Betydning for dens Værdi som Brændsel.

Spørgsmaalet om Udnyttelsen af disse mægtige Tørvelag til Produktion af Brændsel og til andet teknisk Brug har fra Midten af forrige Aarhundrede og indtil den allerseneste Tid gentagne Gange været under Overvejelse, særlig paa Foranledning af de paagældende Fideikommisbesiddere, og forskellige Projekter og Planer har været udarbejdede; enkelte af disse er for-

søgt gennemførte, saaledes f. Eks. Anlægget af en Spritfabrik i Lille Vildmose, men alt uden Resultat. En af Oberstløjtnant E. Dalgas i 1879 udarbejdet Plan for Afvanding og landøkonomisk Benyttelse af den vestlige Del af Store Vildmose er heller ikke blevet gennemført, endskønt der straks blev paabegyndt Anlæg af Veje og Kanaler efter denne Plan, der under de daværende Forhold var vel begrundet og i mange Henseender vidnede om E. Dalgas' originale og vidt skuende Syn. Men den private Foretagsomhed magtede ikke Gennemførelsen af de mange forskellige Planer til Løsning af den store Opgave, som Vildmosernes Udnyttelse er, og Trangen dertil eller Nødvendigheden deraf har indtil det nuværende Tidspunkt sikkert heller ikke været særlig fremtrædende endsige paatrængende. Lodsejerne i Mosernes Udkanter har dog, særlig i Store Vildmose, i Tidens Løb i stor Udstrækning produceret Tørv til Hjemmeforbrug, ca. 100 ha langs den af E. Dalgas projekterede Vej er saaledes afgravet, og enkelte mindre, private Foretagender med tilsvarende Formaal er i de senere Aar paabegyndte; men den Brændselsproduktion, som finder Sted paa denne Maade, er selvfølgelig af ganske underordnet Betydning saavel for Mosernes Udnyttelse som for Landets Brændselsforsyning.